

Kapsayıcı Eğitim

Kuramdan Uygulamaya Bütüncül Bir Yaklaşım

Editörler:

Semih AKTEKİN

Mustafa ÖZTÜRK

Mehmet ARSLAN

Editörler: Prof. Dr. Semih AKTEKİN - Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Dr. Mehmet ARSLAN

KAPSAYICI EĞİTİM:
Kuramdan Uygulamaya Bütüncül Bir Yaklaşım

ISBN 978-625-6829-75-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Temmuz 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Eğitim sistemlerinin karşı karşıya kaldığı temel sorulardan biri, nasıl daha adil, kapsayıcı ve dönüştürücü hale getirilebileceğidir. 21. yüzyıl, eğitimde eşitlik anlayışından adalet anlayışına geçişi zorunlu kılan çok boyutlu değişimlere sahne olmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle daha da çeşitlenen toplumsal yapılar, farklılıkların artan görünürlüğü, insan hakları perspektifinin güçlenmesi ve öğrenen merkezli yaklaşımların yaygınlaşması, eğitim sistemlerini kapsayıcılık ilkesiyle yeniden düşünmeye zorlamaktadır. Elinizdeki bu kitap, bu dönüşüm ihtiyacına bilimsel bir yanıt sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsayıcı eğitim, yalnızca engeli olan bireylerin değil; öğrenme güçlüğü yaşayan, sosyoekonomik dezavantajlara sahip, göçmen, geçici koruma altında, farklı dil-kültür arka planına sahip olan ya da travma yaşamış bireylerin de eğitim süreçlerinde eşit ve adil bir şekilde yer almasını hedefleyen bir yaklaşımdır. Ancak bu yaklaşım, yüzeysel ve yalnızca fiziki düzenlemelere dayanan uygulamalarla sınırlı değildir. Kapsayıcı eğitim; pedagojik, sosyolojik, psikolojik ve politik boyutlarıyla birlikte ele alınması gereken çok katmanlı bir eğitim felsefesini temsil eder. Bu felsefe farklılıkları dışlayan değil, kucaklayan bir yaklaşımı temsil eder.

Kapsayıcı eğitimin felsefesi, eğitimde normatif ortalamalar yerine çeşitlilik ve bireysel ihtiyaçların öncelenmesi temelinde yükselir. Bu perspektif, eğitim sistemlerini “ortalama birey” mitinden arındırmaya, öğrencilerin ihtiyaç, potansiyel ve deneyimlerine uygun ortamlar yaratmaya çağırır. Böylece eğitim, sadece bir bilgi aktarımı değil, aynı zamanda özgürleşme, eşitlik ve adaletin inşa edildiği bir alan hâline gelir.

Toplumdaki eşitsizliklerin, dışlanmaların ve ayrımcı pratiklerin eğitimde de tekrarlanmasının önüne geçmek kapsayıcı eğitimin temel hedeflerinden biridir. Bu hedefe ulaşmak, sadece mevzuat ve politikalarda değil, aynı zamanda okul kültüründe, öğretim yöntemlerinde, değerlendirme sistemlerinde ve eğitimcilerin tutumlarında derin dönüşümler gerektirir. Kapsayıcı eğitim, bireyi korumak ve desteklemekle kalmaz; aynı zamanda toplumun dayanışma ve empati becerilerini güçlendirerek herkes için daha adil bir dünya inşasına katkıda bulunur.

Bu kitap, kapsayıcı eğitimin bu felsefi temelinden hareketle, geniş bir perspektif sunmakta; bireysel farklılıklara saygı duymaya, eşitlikçi ve adil eğitim ortamları yaratmaya dair ipuçları ve yaklaşımlar geliştirmektedir. Daha somut olarak ifade etmek gerekirse kitap kapsayıcı eğitim konusunda kuramsal bilgi ve uygulamaya dönük çözüm önerilerini bütünleştirmeyi amaçlayan bir yapı sunmaktadır. Dolayısıyla okuyucusunu hem düşünmeye hem de dönüştürmeye davet eden bu eser, eğitim uygulamalarına yeni bir bakış kazandırmayı amaçlamaktadır.

Bu kitap yalnızca akademik bir çalışma değildir; aynı zamanda öğretmenler, öğretmen adayları, okul yöneticileri, eğitim politikası yapımcıları ve rehberlik hizmeti sunan tüm uzmanlara yönelik bir rehber niteliğindedir. Kapsayıcı eğitimin bir tercih değil, bir gereklilik olduğu çağımızda; bu kitap okurları yalnızca bilgiyle değil, aynı zamanda değerlerle de buluşturmayı hedeflemektedir.

Kitabın editörleri Türkiye’de kapsayıcı uygulamaların okullarda yaygınlaşması amacıyla politika ve uygulama geliştirme süreçlerine önemli katkıları olmuş eğitimcilerdir. Kitabın yazar ekibi de MEB ve UNICEF işbirliğinde kapsayıcılıkla ilgili çalışmalarda görev almış, çok sayıda öğretmen eğitimi vermiş akademisyen ve öğretmenlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu kitap çalışmasına katkı verenler kapsayıcılıkla ilgili hem teori hem de uygulama bakımından ele alınan konuları değerlendirebilecek yetkinliktedir. Bu bağlamda bu kitap akademisyenlere, öğretmenlere, idarecilere, politika yapıcılara ve diğer paydaşlara kapsayıcı uygulamaları benimsemeleri ve tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayan öğrenme ortamları oluşturmaları için ilham vermeyi, örnekler sunmayı amaçlamaktadır

Kitabın hazırlanmasında emek veren tüm yazarlarımıza, değerli katkıları ve bilimsel titizlikleri için içten teşekkürlerimizi sunarız. Her bölümde, eğitimin daha kapsayıcı, adil ve insan onuruna yaraşır biçimde örgütlenmesi yönündeki çabayı görmek mümkündür. Bu eserin, yalnızca bugünün değil, geleceğin eğitimini inşa etmeye çalışan herkese ilham vermesini diliyoruz.

Editörler
2025

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Semih AKTEKİN - Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Dr. Mehmet ARSLAN

1. Bölüm: Kapsayıcı Eğitime Giriş: Kuram ve Uygulamaya İlişkin Genel Bir Değerlendirme

Prof. Dr. Semih AKTEKİN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7011-989X

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK, Erciyes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0861-0626

Dr. Mehmet ARSLAN, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-3097-395X

2. Bölüm: Bireysel Farklılıklar ve Eğitim

Doç. Dr. Nilay KAYHAN, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0937-8013

Dr. Necla IŞIKDOĞAN UĞURLU, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1795-0470

3. Bölüm: Türkiye’de Kapsayıcı Eğitim

Doç. Dr. Dürdane LAFCI-TOR, Erciyes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2373-1247

4. Bölüm: Kapsayıcı Okullar

Prof. Dr. Semih AKTEKİN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7011-989X

Dr. Mehmet ARSLAN, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-3097-395X

5. Bölüm: Kapsayıcı Öğrenme-Öğretme Süreçleri

Dr. Artun Kerem CANAZ, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0003-4786-0772

6. Bölüm: Kapsayıcı Eğitimde Okul Aile İşbirliği

Prof. Dr. Ruhan KARADAĞ YILMAZ, Selçuk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3254-8890

İsmail ÖRNEK, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0009-0005-8672-1283

7. Bölüm: Kapsayıcı Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

Doç. Dr. Evrim ÇETİNKAYA-YILDIZ, Akdeniz Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5924-3136

Dr. Dilara ÖZEL, Glasgow Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1250-599X

8. Bölüm: Travmaya Maruz Kalmış Çocuklar ile Çalışmak

Özgür ERDUR-BAKER, Orta Doğu Teknik Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7141-8362

Hilal ALTUNAY-YILMAZ, Orta Doğu Teknik Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7410-2232

9. Bölüm: Kapsayıcı Eğitimde Eğitimcilerin Tutumları

Doç. Dr. G. Şule TEPETAŞ CENGİZ, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2034-9344

Öğr. Gör. Fazilet BARCIN KARA, Akdeniz Üniversitesi

ORCID No: 0009-0004-4766-360X

10. Bölüm: Kapsayıcı Eğitime Duyulan İhtiyaç Bağlamında Öğretmen Değişimini Nasıl Gerçekleştirmek Gerekir?

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK, Erciyes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0861-0626

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

KAPSAYICI EĞİTİME GİRİŞ: KURAM VE UYGULAMAYA İLİŞKİN GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Giriş.....	2
Kapsayıcı Eğitimin Ekonomik ve Sosyolojik Temelleri: Tarihi ve Felsefi Bir Okuma.....	3
Zorunlu Kitlesele Eğitime Karşı Bir Paradigma Olarak “Kapsayıcı Eğitim”	6
Kapsayıcı Eğitimin Üç Boyutu.....	8
Kapsayıcı Eğitim Ortamları.....	10
Dezavantajlı Gruplar.....	11
Kitap Hakkında.....	13
Son Söz Yerine: Kapsayıcı Eğitimi Yok Etmek.....	17
Kaynakça.....	19

2. BÖLÜM

BİREYSEL FARKLILIKLAR VE EĞİTİM

Giriş.....	22
Sosyokültürel Farklılıklar	24
Sosyokültürel Farklılıklara Duyarlı Bir Öğretmenin Özellikleri	25
Sosyokültürel Farklılıklara Dayalı Bir Öğretim Sürecinde Stratejiler.....	26
Özel Eğitime Gereksinim	27
Yoksunluk.....	29
Geçici Koruma Altındaki Göçmenler	31
Parçalanmış Aile Çocukları	33
Yoksulluk	36
Bireysel Farklılıkları Dikkate Alan Eğitim Uygulamaları ve Öğretmenlere Öneriler	40
Kaynakça.....	41

3. BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KAPSAYICI EĞİTİM

Giriş: İnsan Hakları ve Eğitim	49
Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Hakları.....	50
Dezavantajlı Gruplara İlişkin Haklar	52
Özel Gereksinimli Bireyler	53
Türkiye’de Kapsayıcı Eğitimin Serüveni	55
Özel Gereksinimli ve Geçici Koruma Altındaki Bireylerin Türkiye’deki Durumu	60
Özel Gereksinimli Bireyler.....	60
Geçici Koruma Altındaki Bireyler	62

Özet	63
Kaynakça	64

4. BÖLÜM

KAPSAYICI OKULLAR

Giriş.....	73
Kapsayıcı Okulun Temel İlkeleri	74
Kapsayıcı Okulun Temel Bileşenleri	76
Kapsayıcı Okulda Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Rolü	81
Öğretmenlerin Rolü	81
Okul Yöneticilerinin Rolü	82
Kapsayıcı Okul için Eğitimde Aile ve Toplum Katılımı	83
Kapsayıcı Eğitimde Toplum Destekli Eğitim Programlarının Önemi	84
Kapsayıcı Okul Uygulamalarında Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri	86
Kapsayıcı Okullarda Uygulamaların Değerlendirilmesi	88
Sonuç	89
Kaynakça.....	90

5. BÖLÜM

KAPSAYICI ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇLERİ

Giriş.....	94
Farklılaştırılmış Sınıflarda Planlama Uygulama ve Değerlendirme	95
Planlama	95
Farklılaştırılmış Sınıf Uygulamaları	100
Farklılaştırılmış Sınıfta Değerlendirme	112
Kaynakça.....	115

6. BÖLÜM

KAPSAYICI EĞİTİMDE OKUL AİLE İŞBİRLİĞİ

Giriş.....	118
Eğitimde Aile Katılımının Önemi, Aile Katılımı Tür ve Modelleri	119
Kapsayıcı Eğitim ve Okul-Aile İlişkileri	124
Kapsayıcı Eğitimde Aile Katılımının Önemi	125
Eğitimde Aile Katılımı Modelleri	128
Eğitimde Kapsayıcı Bir Aile Katılımı Modeli: Hornby Aile Katılımı Modeli.....	132
Aile Katılımını Engellen/Etkileyen Faktörler	134
Aileden Kaynaklanan Engeller	136
Çocuktan Kaynaklanan Engeller	139
Öğretmen ve Aile İletişiminden Kaynaklanan Engeller.....	140
Toplumsal Engeller	144
Aile Katılımını Teşvik Eden Uygulamalar.....	146
Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Aile Katılımını Teşvik Edici Strateji ve Uygulamalar..	147
Aile Katılımını Sağlama Stratejisi ve Etkinlik Örnekleri.....	147

Sonuç.....	152
Kaynakça.....	154

7. BÖLÜM

KAPSAYICI EĞİTİMDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK HİZMETLERİ

Giriş.....	162
Kapsayıcı Eğitimde Öğrenciler ve İhtiyaçları	165
Kapsayıcı Eğitimde Psikolojik Danışma	168
Okul Psikolojik Danışmanlarının Kapsayıcı Eğitimdeki Rollerini.....	169
Kapsayıcı Eğitim İçin Okul Psikolojik Danışmanlarına Öneriler.....	172
Kapsayıcı Eğitim İçin Sınıf İçi Etkinlik Örnekleri.....	179
Sonuç.....	186
Kaynakça.....	187

8. BÖLÜM

TRAVMAYA MARUZ KALMIŞ ÇOCUKLAR İLE ÇALIŞMAK

Giriş.....	197
Travma	198
Travma ve Çocuk.....	200
Travma ve Beyin	203
Travma ve Kapsayıcı Eğitim.....	206
Travmanın Öğrenme Süreçlerine Etkisi	213
Travmaya Duyarlı Okullar.....	220
Sonuç.....	241
Kaynakça.....	242

9. BÖLÜM

KAPSAYICI EĞİTİMDE EĞİTİMCİLERİN TUTUMLARI

Giriş.....	246
Önyargı ve Kalıp Yargı.....	246
Kapsayıcı Eğitimde Önyargı ve Kalıp Yargılar ile Nasıl Başa Çıkabiliriz?	249
Etkili İletişim.....	252
Kapsayıcı Anlayışa Sahip Bir Öğretmen Etkili İletişim Kurmak İçin Neler Yapmalıdır? ..	255
Liderlik.....	261
Kapsayıcı Değerler.....	267
Değer Kazandırma Yaklaşımları.....	269
Kapsayıcı Eğitimde Değerler.....	271
Değerlere İlişkin Kapsayıcı Bir Uygulama Örneği.....	273
Örnek Etkinlikler.....	275
Kaynakça.....	283

10. BÖLÜM**KAPSAYICI EĞİTİME DUYULAN İHTİYAÇ BAĞLAMINDA ÖĞRETMEN
DEĞİŞİMİNİ NASIL GERÇEKLEŞTİRMEK GEREKİR?**

Giriş.....	289
Değişim Neden Gerekli?.....	289
Türkiye’de Kapsayıcı Eğitimin Önündeki Engeller	292
Öğretmen Değişimi	294
Sonuç	301
Kaynakça.....	302

Editörler ve Yazarlar Hakkında.....	304
--	------------

1. BÖLÜM

KAPSAYICI EĞİTİME GİRİŞ: KURAM VE UYGULAMAYA İLİŞKİN GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Semih AKTEKİN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7011-989X

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK, Erciyes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0861-0626

Dr. Mehmet ARSLAN, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-3097-395X

Anahtar Kavramlar

Kapsayıcı Eğitim, Kapsayıcı Eğitimin Ekonomik ve Sosyolojik Temelleri, Kapsayıcı Eğitimin Boyutları, Kapsayıcı Eğitimin Ortamları.

Amaç

Bu bölüm kitabın girişi mahiyetinde olup, kapsayıcı eğitimin kuramsal temelleri ve uygulamaya yönelik genel çerçevesini ortaya koymaktadır. Bölümde, bu eğitim anlayışının tarihsel, sosyolojik ve ekonomik arka planı incelenmektedir. Eğitimde bireysel farklılıkların ve bu farklılıkların dikkate alınmasının önemi ele alınmaktadır. Kapsayıcı eğitimin erişim, katılım ve destek olmak üzere üç temel boyutu ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmektedir. Ayrıca, kapsayıcı eğitimin pedagojik, psiko-sosyal, fiziki, aile çevre ilişkileri bağlamında temel ortamları ele alınmaktadır. Dezavantajlılık kaynakları ve buna ilişkin Türkiye'deki genel duruma özetle yer verilmektedir.

Bölüm sonunda okurlar;

- kapsayıcı eğitimin temel kavramlarını ve tarihsel gelişimini açıklayabilecek,
- eğitim süreçlerinde erişim, katılım ve destek boyutlarının önemini kavrayarak kapsayıcı eğitim politikalarının eğitim sistemine etkilerini değerlendirebilecek,
- kapsayıcı eğitimin temel ortamlarını bilecek,
- kapsayıcı eğitim uygulamalarını eleştirel bir bakış açısıyla analiz edebilecektir.

GİRİŞ

Merak duygusu ve yeni şeyler öğrenme arzusu yüksek, Can adında küçük bir çocuk hayal edin. Ortaokula yeni başlayan Can orada edineceği arkadaşlıklar ve öğreneceği yeni şeylerin heyecanı ile gittiği okulun ilk birkaç gününde heyecanı korku ve endişeye dönüşüyor. Çünkü disleksik olan Can için okulda hiçbir özel hazırlık yapılmamış. Ona uygun materyaller sunulmadığı gibi, öğretim yöntemlerinde de bir farklılaşmaya gidilmemiş. Öğretmen ve okul idaresinin Can'ın durumunu etkili şekilde yönetmek için herhangi bir özel planları da yok.

Kendinizi bir an Can'ın yerine koyun. Ne hissederdiniz?

İlk ve ortaöğretim hayatınızda herhangi bir öğrenme güçlüğü yaşamadıysanız Can'ın hislerini yeterince anlayamayabilirsiniz. Öyleyse günlük yaşamda ihtiyaçlarınızın yok sayıldığı, belli özelliklerinizden dolayı ayrımcılığa uğradığınız bir zamanı düşünün. Örneğin, düşük başarınızdan dolayı matematik öğretmeninizin sizi derste görmezden gelmesi, öğrenci olduğunuz için size ev kiralanmaması ya da daha yüksek bir kira bedeli istenmesi, geçirdiğiniz geçici bir sakatlık nedeniyle oluşan ortopedik engelinizden dolayı bina girişlerinde merdivene mahkûm bırakılmanız gibi. Böylesi durumlar sizi nasıl hissettirdi?

Bir işiniz nedeniyle gittiğiniz kamu binasına engeliniz yüzünden erişememek o gün canını çok sıkabilir ama kısa süre içerisinde bunu muhtemelen unutursunuz. Çoğunlukla böylesi deneyimler insanlarda travmatik etkilere yol açmaz. Ancak varlık ve ihtiyaçlarınızın uzun zaman içinde ya da çok fazla yerde yok sayıldığını düşünün. Mesela cinsiyetiniz, inancınız, kılık kıyafetiniz, etnik kökeniniz veya yaşıınız nedeniyle bir türlü iş bulamadığınızı, ya da iş veya okul çevrenizde dışlandığınızı düşünün. Varlık ve ihtiyaçlarımızın yok sayıldığı bu gibi sistematik durumlar insanlarda tek seferlik olarak bir binaya girememekten daha derin stres yaratır; böylesi bir strese maruz kalan kişiler sıkıntı, öfke, üzüntü gibi olumsuz duygusal tepkiler geliştirirler (APA, 2024).

Can'a geri dönecek olursak, öğretmeni ya da akranlarından ihtiyaç duyduğu desteği alamayan Can için ders süreçleri başlarda yukarıda belirtildiği gibi sıkıntı, üzüntü, öfke ve kafa karışıklığına neden olacaktır. Bu duygular zaman içinde onun yalnızlık hissetmesine, derslerine ve okula yabancılaşmasına yol açacaktır. Muhtemelen birkaç ay sonra öğrenme motivasyonu düşecek, bunun sonucunda Can çok iyi olduğu alanlarda bile başarısız bir profil çizebilecektir.

Çocuklar başardıkça öğrenmeye daha çok motive olurlar; yeni şeyler öğrenmek, öğretmenden ve akranlarından yapıcı dönütler almak, değerlendirme etkinliklerinde yeterli olduğunu görmek öğrencilerin motivasyonunu artırır. Esasında başarıma duygusu öğrencilerin içsel motivasyonlarını harekete geçiren en önem-